

УДК 811.11,37,373-116

Прима В.В.

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ВІДНОШЕННЯ В АНГЛОМОВНІЙ
ТУРИСТИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ**

Стаття присвячена розглядові основних аспектів дослідження англomовної туристичної термінології. Розглянуто види лексико-семантичних відношень між досліджуваними термінами..

Ключові слова: термін, терміносистема, лексико-семантичні відношення.

Прима В.В. Лексико-семантические отношения в англоязычной туристической терминологии. Статья посвящена рассмотрению основных аспектов исследования англоязычной туристической терминологии. Рассмотрены виды лексико-семантических отношений между исследуемыми терминами.

Ключевые слова: термин, терминсистема, лексико-семантические отношения.

Prima V.V. Lexical semantic relations in the English terminology of tourism. *The article outlines main aspects of study of the English tourism terminology. The main types of lexical semantic relations among the investigated terms have been viewed in the article.*

Key words: term, term system, lexical semantic relations.

Історія лінгвістики як науки характеризується послідовною зміною домінанти певних наукових парадигм. Так, на початку ХХ століття на зміну порівняльно-історичній науковій парадигмі прийшла системно-структурна (або таксономічна) парадигма, яка ґрунтувалася на принципах синхронічності лінгвістичного опису та системності мови. Саме завдяки появі зазначеної наукової парадигми стало можливим виокремлення та розвиток описової лексикології, яка аналізує сучасний стан лексичної підсистеми мови. Власне від описової лексикології і відмежувалися декілька окремих лінгвістичних галузей, зокрема, і термінознавство (або ж термінологія) [4, 280-281].

Хоча зазначені терміни є синонімами, для більшої коректності викладу у нашій роботі під термінознавством розуміємо розділ лексикології, що вивчає терміносистеми мови, а під термінологією – систему слів і сполук, що позначають коло понять спеціальної сфери спілкування у науці, виробництві, техніці, мистецтві тощо [там саме, 618].

Серед основних завдань термінознавства відзначимо, зокрема, вивчення різноманітних терміносистем тієї чи іншої мови, аналіз принципів побудови цих терміносистем, розгляд механізмів творення термінів та вимог до них. Крім цього, термінознавство на сучасному етапі розв'язує цілу низку прикладних завдань, які пов'язані із упорядкуванням та кодифікацією терміносистем і їхніх відповідників у різних мовах. Прикладний характер термінознавства пов'язаний також із спробами усунення небажаної синонімії шляхом конкретизації строгої дескрипції синонімічних пар чи дуплетів [там саме].

У нашій роботі ми спираємось на наступне визначення терміна: «термін (від лат. *terminus* – межа, *Terminus* у давніх римлян був богом межі і межового каменя, який охороняв недоторканність земельної ділянки, установ-

лював межу), – слово чи сполука, що позначає поняття спеціальної сфери спілкування в науці, виробництві, техніці, мистецтві, у конкретній галузі знань чи людської діяльності» [там саме, 617]. Вважається, що слово «термін» уперше з'явилося у 1876 році у Німеччині. Термін є складником системи мовних знаків, яка обслуговує сферу спілкування в цій галузі разом із загальноживаним лексиконом. Головними вимогами до термінів, на думку О. Селіванової, є системність, наявність класифікаційної дефініції, прагнення до моносемічності й конкретизації в межах терміносистеми й до прозорості внутрішньої форми; жорстка конвенційність; стилістична нейтральність; залучення до системи понять певної галузі; відповідність нормам мови, що запобігає появі професійних жаргонізмів; точність і короткість; дериваційна здатність; інваріантність як відсутність варіантів і синонімів; висока інформативність [там саме, 618].

Мета даної статті полягає у розгляді основних лексико-семантичних відношень в англійській туристичній термінології.

Матеріалом дослідження слугувала вибірка зі спеціалізованого словника туристичної лексики [6], яка налічує близько п'яти тисяч термінів.

Проведене дослідження показало, що найбільш поширеними типами відношень серед проаналізованих термінів є синонімія, антонімія та полісемія.

Слід зазначити, що термінологія будь-якої галузі знань не є закритою системою – вона, як і мовна система у цілому, зазнає постійних якісних та кількісних змін. Зафіксовані типи відношень між дослідженими термінами яскраво маніфестують відкритість англійської туристичної термінології. Як зазначають дослідники, однозначність та відсутність синонімів є однією з вимог, які ставляться до термінологічної лексики. Проте, на практиці досягнути подібних ознак для всіх членів певної терміносистеми досить важко [5, 55]. Це також знаходить своє відображення і у досліджуваних нами одиницях.

Під синонімією традиційно розуміється схожість морфем, слів тощо за основним значенням. Виражаючи одне поняття, синоніми розрізняються за відтінками значення, стилістичною забарвленістю та здатні замінювати один одного в певному контексті [1, 53]. Оскільки в термінології синоніми співвідносяться з одним поняттям чи об'єктом та не характеризують його різноманітні особливості, дане явище називають термінологічними дублетами, тобто абсолютними синонімами [2, 104].

Серед основних причин появи синонімії саме в термінології відзначаються, зокрема, паралельне термінування певного поняття декількома дослідниками, різні варіанти перекладу терміна, наявність повного та короткого позначення одного поняття, що деякі дослідники відносять до явища термінологічної варіативності [3, 12].

Проведене дослідження показало, що близько 20% аналізованих англійських туристичних термінів пов'язані між собою синонімічними відношеннями. Серед прикладів наведемо, зокрема, наступні номінації:

“agrotourism / farm tourism – tourism in which tourists board at farms or in rural villages and experience farming at close hand” (6).

Деякі з синонімічних термінів туризму є прикладами термінів-дублетів, один з яких є запозиченим, наприклад: *conciierge (фр.) – head porter; sommelier (фр.) – wine waiter*.

Наступним зафіксованим типом лексико-семантичних відношень в англомовній термінології є антонімія, що ґрунтується на протилежності об'єктів та їх характеристик. Близько 10 % проаналізованих англомовних термінів є антонімічними. Найбільшу групу з них формують контрадикторні антоніми, представлені термінологічними парами, члени яких передбачають та виключають один одного. Це або однокореневі терміни, один з яких має негативний афікс, наприклад: “*season – off-season, accompanied baggage – unaccompanied baggage, flexible ticket – inflexible ticket*” (6), або різнокореневі терміни, що мають протилежне значення, наприклад: “*early arrival – late arrival, low season – high season*” (6).

Наступна група антонімічних термінів туризму представлена комплементарними опозиціями, члени яких характеризуються позитивним змістом та не містять негативних ознак. Комплементарні антоніми не заперечують один одного, а співвідносяться на основі контрасту ознак, які вони виражають. Прикладами такого типу досліджуваних одиниць можуть слугувати наступні пари: “*domestic tourism – international tourism, rural tourism – urban tourism, scheduled flight – charter flight*” (6).

Остання група антонімів містить контрарні терміни-антоніми, які мають певну схожість, спільний елемент, на якому ґрунтується їх функціональна подібність. Контрарні антоніми знаходяться у відношеннях протилежності та характеризуються градуальністю, що уможливорює розширення антонімічної пари до цілого ряду термінів, елементи якого розрізняються за ступенем прояву певної ознаки. Серед прикладів наведемо, зокрема, “*board – half-board – full board, service – semi-self service – self-service*” (6).

Як вже зазначалося вище, ще однією характерною рисою досліджуваної англомовної туристичної термінології є наявність полісемії, тобто, близько 15% аналізованих одиниць мають декілька пов'язаних між собою значень, які зазвичай виникають в результаті розвитку початкового значення певного слова [1, 48].

Наявність полісемії в тій чи іншій термінології пояснюється, зокрема, еволюцією поняття, що призводить до зміни, розширення, уточнення семантичних меж відповідного терміна. Яскравим прикладом розширення значення слугує англомовна номінація *host*. Її початкове значення – людина, яка приймає гостей у себе вдома – “*a person, who has invited guests*” (6). У термінологію туризму це слово увійшло зі значенням власника готелю чи ресторану “*the landlord of a hotel or inn, also sometimes of a restaurant*” (6). Надалі із розвитком сфери туристичних послуг, ця номінація почала позначати ще й представника приймаючої сторони, який надає подорожуючим певні організаційні послуги: “*a representative who provides only information or greeting services or who assists at the destination with ground arrangements without actually accompanying the tour*” (6).

Отже, розглянувши основні лексико-семантичні відношення в англомовній туристичній термінології, можемо зробити висновок, що зазна-

чена терміносистема відображає особливості мовної системи у цілому та зазнає певних змін, що робить її подальше дослідження досить актуальним, особливо в плані аналізу функціонування туристичних термінів у мовленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головин Б.Н. Лингвистические основы учения о терминах / Б.Н. Головин, Р.Ю. Кобрин. – М.: Высш. шк., 1987. - 104 с.
2. Даниленко В.П. Русская терминология: опыт лингвистического описания / В.П. Даниленко. - М.: Наука, 1977. - 246 с.
3. Изергина И.А. Синонимия в современной английской терминологии электроники / И.А. Изергина: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. —Л., 1980. -21 с.
4. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. - Полтава: Довкілля-К, 2006. - 716 с.
5. Суперанская А.В. Общая терминология: Вопросы теории / А.В. Суперанская, Н.В. Подольская. - М.: Издательство ЛКИ, 2007. - 248 с.
6. Dictionary of Leisure, Travel and Tourism. – London: A&C Black Publishers Ltd, 2006. - 378 p.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2013 р.